

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

М. М. Шестерняк

викладач кафедри обліку і контролю ФГД

Тернопільської філії Європейського Університету

В процесі реформування національної системи бухгалтерського обліку в Україні актуальним є усвідомлення сутності та необхідності використання облікової інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів з метою здійснення ефективного й оперативного управління суб'єктом господарювання в сучасних умовах. Саме для цього бухгалтерський облік повинен вирішувати поставлені завдання, і, відповідно, бути організований згідно вимог чинного законодавства та умов конкретної господарюючої одиниці. Без належної організації бухгалтерського обліку неможливо досягнути позитивних результатів діяльності, оскільки вона є одним з найвідповідальніших етапів створення підприємства, а також запорукою рентабельності в майбутньому. Тому постає необхідність обґрунтування сутності організації бухгалтерського обліку в сучасних умовах.

Вагомий внесок у дослідженнях сутності організації сучасного бухгалтерського обліку і становлення його як самостійної науки зробили Ф. Ф. Бутинець, Н. П. Кондракова, В. Н. Сердюк, Н. М. Грабова, М. В. Кужельний, К. С. Азіян, В. С. Леня, С. З. Мошенський, В. В. Сопко, Е. Д. Чацкіс та інші [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10], проте на сьогодні дане питання залишається дискусійним.

Зазначимо, що в економічній літературі поняття “організації бухгалтерського обліку” кожен окремий науковець трактує по-різному, однак сутність зводиться до одного твердження, яке не суперечить чинному Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”. Так, даний Закон зазначає, що “питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві відносяться до компетенції його власника” [11], який несе відповідальність за правильну і раціональну організацію

бухгалтерського обліку. Однак, прямого визначення сутності даного поняття закон не подає.

Вітчизняні науковці, зокрема Ф. Ф. Бутинець і Л. Л. Горецька розглядають організацію бухгалтерського обліку з трьох позицій:

- як систему умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів та готової продукції;

- як комплекс заходів власника підприємства, направлених на забезпечення реєстрації фактів господарського життя, узагальнення їх з метою отримання необхідної інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень;

- як цілеспрямовану діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [1, с. 40-41]. Варто зазначити, що дане визначення є першою спробою уніфікувати та глибше дослідити засади та сутність організації бухгалтерського обліку після введення нового плану рахунків.

Аналогічним є бачення й російського вченого Н. П. Кондракова, який також розглядає організацію бухгалтерського обліку як систему умов та елементів (складових) побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність організації та здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів та готової продукції [2, с. 67]. Також даний підхід щодо визначення сутності організації бухгалтерського обліку використовує В. Н. Сердюк, автор визначає її як науково обґрунтовану систему умов та елементів побудови облікового процесу [3, с. 8].

Н. М. Грабова трактує поняття “організації бухгалтерського обліку” як організацію, за якої облік може найбільш успішно виконувати поставлені перед ним завдання при найменших затратах засобів і праці [4, с.253].

В свою чергу, М. В. Кужельний і В. Г. Лінник вважають, що організацію бухгалтерського обліку можна визначити як :

- систему заходів, які забезпечували б найефективніше виконання функцій бухгалтерського обліку;

- побудову обліку, яка б забезпечувала контроль за виконанням зобов'язань підприємства, наявністю й рухом майна, використанням матеріальних і фінансових ресурсів, запобігала б негативним явищам у фінансово-господарській діяльності, формувала б повну та вірогідну інформацію про господарські процеси і результати діяльності підприємства, необхідної для оперативного керівництва та управління [5, с. 302].

Подібну точку зору розділяють російські вчені К. С. Азіян і Н. І. Нетесін, пов'язуючи організацію бухгалтерського обліку з побудовою бухгалтерського обліку у відповідності з визначеними умовами та передумовами [6, с. 118].

У свою чергу, у навчальному посібнику за редакцією В. С. Леня організація бухгалтерського обліку розглядається з двох позицій [7, с. 6]:

1) як сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального та інформаційного забезпечення облікового процесу;

2) як науково обґрунтована сукупність умов, за яких найбільш економно і раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації з метою оперативного контролю за ефективним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої інформації для прийняття управлінських рішень.

Аналогічним до другої позиції є трактування сутності організації бухгалтерського обліку, яке подають у своєму посібнику С. З. Мошенський і Т. П. Остапчук [8, с. 60].

Універсальніше, на наш погляд, трактує визначення організації бухгалтерського обліку В. В. Сопко [9, с. 164], який виділяє два підходи:

- як систему методів, способів та заходів, які забезпечують оптимальне функціонування бухгалтерського обліку та подальший його розвиток;

- як цілеспрямоване впорядкування й удосконалення механізму, структури та процесів бухгалтерського обліку.

Інша кагорта науковців, зокрема Е. Д. Чацкіс, А. Н. Лисюк та Т. П. Михайлова розглядають організацію бухгалтерського обліку як струнку, планомірну систему побудови бухгалтерського обліку, яка забезпечує збір, обробку, узагальнення інформації з метою складання фінансової звітності про діяльність підприємства для прийняття управлінських рішень [10, с. 128].

На основі вищезазначеного, можна зробити висновок, що поданим визначенням притаманні ідентичні смислові характеристики, основа яких визначення організації бухгалтерського обліку як системи чи механізму побудови бухгалтерського обліку. На наш погляд, організація бухгалтерського обліку – це систематизована послідовна впорядкованість дій щодо умов, методів і способів побудови бухгалтерського обліку та контролю за його провадженням з метою уніфікації достовірної та своєчасної інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів, оптимізації етапів провадження облікових процесів та цільового використання ресурсів суб'єкта господарювання.

Вважаємо, що таке трактування на більш науковообґрунтованому рівні дозволяє визначати даний процес, враховуючи реалії сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Організація бухгалтерського обліку: [підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навч. закл.] / [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – [3-є вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП “Рута”, 2002. – 592 с.
2. Кондраков Н.П. Бухгалтерский учет : учебное пособие. - [4-е изд., перераб и доп.] / Н.П. Кондраков . – М.: ИНФРА – М., 2001. – 640 с.
3. Сердюк В.Н. Бухгалтерский учет : учебное пособие. - [3-е изд., изм. и доп.] / В.Н. Сердюк. – Донецк: ДонНУ, 2000. – 429с.

4. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: 2001 : [навч. посібник] / Н.М. Грабова / [під ред. М.В. Кужельного]. – [6-те вид.]. – К.: А.С.К., 2001. – 272 с.
5. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – К. : КНЕУ, 2001. – 334 с.
6. Азизян К.С. Бухгалтерский словарь: настольная книга / К.С. Азизян, Н.И. Нетесин. – М.: Баян, 1994. – 208 с.
7. Організація бухгалтерського обліку: навчальний посібник / [за ред. В.С. Леня]. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
8. Мошенський С.З. Бухгалтерський облік у будівництві: навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл. спеціал. 7.050.106 “Облік і аудит”] / С.З. Мошенський, Т.П. Остапчук. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 356 с.
9. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. - [3-тє вид., перероб. і доп.] / В.В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2000. – 578 с.
10. Чацкис Е.Д. Бухгалтерский учет : основы теории и практики: [учебное пособие] / Е.Д. Чацкис, А.Н. Лысюк, Т.П. Михайлова. – Донецк: ДонГУЭТ, 2003. – 466с.
11. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.99 р. № 996 –XIV - ВР, розділ III, ст. 8 // www.rada.gov.ua.